

INGLIZ TILIDA FRAZEOLOGIZMLARNING SEMANTIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING TIL TIZIMIDAGI O‘RNI

Muallif: Axmadjonova Mastura Maqsudjon qizi

Filologiya fakulteti, Ingliz tili kafedrası, 1-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ingliz tilidagi frazeologizmlarning semantik xususiyatlari, ularning til tizimidagi o‘rni va qo‘llanilish xususiyatlari tahlil qilinadi. Frazeologizmlar nutqning ifodali vositasi sifatida turli xil uslubiy va mantiqiy vazifalarni bajaradi. Tadqiqot davomida frazeologizmlarning hosil bo‘lish yo‘llari, ularning kontekstdagi ma‘nosi va tarjima jarayonida duch kelinadigan qiyinchiliklar ko‘rib chiqiladi.

Kalit so‘zlar: frazeologizm, idiomatik birlik, semantika, ingliz tili, lingvistik xususiyatlar, tarjima.

Kirish

Har qanday tilning boyligi nafaqat uning lug‘aviy tarkibiga, balki undagi iboralar va frazeologizmlarning soni va xilma-xilligiga ham bog‘liq. Frazeologizmlar tildagi barqaror iboralar bo‘lib, ular ko‘pincha o‘zining tarkibiy qismlarining bevosita ma‘nosidan farqli, idiomatik yoki ko‘chma ma‘noga ega bo‘ladi. Ingliz tili frazeologizmlar jihatidan juda boy bo‘lib, ular nutqning ekspressivligini oshirish, fikrni aniqroq va obrazli ifodalash uchun xizmat qiladi.

Frazeologizmlarning shakllanishi turli tarixiy va madaniy omillar bilan bog‘liq. Ular xalq og‘zaki ijodi, diniy tasavvurlar, tarixiy hodisalar, kundalik turmush va adabiyot orqali shakllangan. Masalan, “kick the bucket” iborasi bevosita tarjima qilinganda “chelakni tepmoq” degan ma‘noni bildirsa ham, aslida u “vafot etmoq” degan ko‘chma ma‘noga ega.

Ushbu maqolada ingliz tilidagi frazeologizmlarning semantik va lingvistik xususiyatlari, ularning kelib chiqish manbalari hamda tarjima jarayonida duch kelinadigan muammolar o'rganiladi.

Asosiy qism

Frazeologizmlar semantik jihatdan turli kategoriyalarga bo'linadi. Ularning asosiy turlari quyidagilar:

Birinchi guruhga frazeologik birliklar kiradi. Bunday iboralar tarkibiy qismlarining mustaqil ma'nosiga ega bo'lsa-da, birgalikda qo'llanganda o'ziga xos umumiy mazmunni anglatadi. Masalan, "take the floor" iborasi so'zma-so'z tarjima qilinganda "polni egallash" degan ma'noni bildirsa-da, aslida "so'zga chiqmoq" degan ma'noni anglatadi.

Ikkinchi guruhni frazeologik birikmalar tashkil etadi. Ular tarkibiy jihatdan barqaror bo'lib, alohida so'zlar boshqa kontekstda ishlatilganda ham bir xil ma'noga ega bo'lishi mumkin. Masalan, "break the news" – "yangilik yetkazmoq" yoki "pull someone's leg" – "hazillashmoq" degan ma'noni anglatadi.

Uchinchi guruhga esa frazeologik butunliklar kiradi. Ular tarkibiy jihatdan o'zgarmas bo'lib, ma'nosi asosan idiomatik xarakterga ega. Masalan, "spill the beans" iborasi "yashirin sirni oshkor qilmoq" degan ma'noni bildiradi, garchi uning tarkibiy qismlari bunday ma'noni anglatmasa ham.

Frazeologizmlar tarjima qilinayotganda ko'plab muammolar yuzaga keladi. Ulardan biri to'g'ridan-to'g'ri tarjimaning imkonsizligidir. Masalan, "bite the bullet" iborasi bevosita tarjima qilinsa, "o'qni tishlash" degan ma'noni bildiradi, lekin aslida u "qiyin sharoitga chidash" degan tushunchani anglatadi. Shuning uchun bunday iboralar tarjima qilinayotganda ekvivalent so'z yoki iborani topish talab etiladi.

Shuningdek, frazeologizmlarning kelib chiqish tarixi ham muhim ahamiyatga ega. Ba'zi iboralar tarixiy voqealarga asoslangan bo'lib, ular o'zga tilga tarjima qilinganda yoki boshqa madaniyatda tushunarsiz bo'lib qolishi mumkin. Masalan, "swan song" iborasi qadimgi yunon afsonalariga asoslanib, "oxirgi ijodiy asar" degan ma'noni anglatadi.

Frazeologizmlar ommaviy axborot vositalari, adabiyot va kundalik nutqda keng qo'llaniladi. Ayniqsa, ingliz tili matbuotida bunday iboralarga tez-tez duch kelish mumkin. Masalan, sport yangiliklarida "on the ropes" (og'ir ahvolda) yoki biznes matnlarida "red tape" (byurokratiya) kabi iboralar keng ishlatiladi.

Xulosa

Frazeologizmlar ingliz tilining ajralmas qismi bo'lib, ular nutqni yanada rang-barang, obrazli va ta'sirchan qiladi. Ularning semantik xususiyatlari va qo'llanilish konteksti tarjima jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi. Frazeologik birliklarni o'rganish tilshunoslikda ham, tarjima jarayonida ham muhim hisoblanadi. Ular madaniy jihatdan boy ma'lumotni o'z ichiga olganligi sababli, tarjimonlar ularning kontekstual ma'nosini chuqur tahlil qilishlari talab etiladi.

Frazeologizmlarning kelib chiqishi va ishlatilish tamoyillarini bilish, nafaqat lingvistlar va tarjimonlar, balki ingliz tilini o'rganayotgan har bir inson uchun foydalidir. Kelajakda ushbu sohadagi tadqiqotlar davom etar ekan, yangi frazeologik birliklarning paydo bo'lishi va ularning boshqa tillarga ta'siri yanada chuqur o'rganilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Crystal, D. (2019). The Cambridge Encyclopedia of the English Language. Cambridge University Press.

2. Cowie, A. P. (2001). *Phraseology: Theory, Analysis, and Applications*. Oxford University Press.
3. McCarthy, M., & O'Dell, F. (2017). *English Idioms in Use*. Cambridge University Press.
4. Oxford English Dictionary (OED), www.oed.com
5. Collins Dictionary (2024). *Common Idioms and Their Usage in Modern English*.